

**Importanța cunoștințelor igienice
în activitatea medicilor curanți
și a organizatorilor ocrotirii sănătății**

Cunoștințele despre igienă sînt obligatorii pentru medici, acest obiect are o importanță fundamentală. Dar cu ajutorul lor putem planifica și efectua corect toate măsurile obligatorii la studierea specificului bolilor contagioase și necontagioase în localitatea, regiunea concretă.

Cunoștințele igienice în mare măsură contribuie la diagnosticarea corectă a bolilor. Cunoșcînd particularitățile condițiilor de lucru, influența lor asupra sănătății, medicul are posibilitatea de a face deducții despre etiologia bolii și de a lua măsuri eficiente de tratament și profilaxie a bolii. Cunoștințele igienice îi permit medicului să selecteze pentru fiecare bolnav, individual, regimul potri-

vit de alimentație, tratament, să-i recomande exercițiile fizice și măsurile cu efect de călire a organismului.

Fiind familiarizat cu condițiile de muncă și locuit ale bolnavului, medicului îi vine mai ușor să efectueze expertiza capacității de muncă a lui, să-i recomande profesia și modul de viață potrivit pentru menținerea sănătății. Și, în ultimă instanță, cunoștințele igienice sînt necesare medicilor pentru activitatea de iluminare sanitară în masă.

Ilustrul clinicist rus G. A. Zahariin a făcut următoarea concluzie: «Noi considerăm igiena nu numai ca o necesitate, dar și unul din cele mai importante, chiar cel mai important domeniu de activitate a medicilor practicieni». Cu cît medicul este mai instruit, cu atît mai bine înțelege el forța igienei, în comparație cu importanța exagerată a tratamentului, terapiei».

Capitolul 2. DIN ISTORIA IGIENEI

Încă în antichitate, omul, bazîndu-se pe intuiție și experiența de viață, realiza o serie de măsuri igienice elementare pentru a-și menține sănătatea. În acele timpuri igiena constituia un sistem de reguli practice, care reflectau deprinderile în viața cotidiană și tradițiile de cult. Aceste reguli asigurau ocrotirea solului de poluare, alegerea și salubritatea surselor de apă potabilă, utilizarea în alimentație a diferitor produse de origine animală și vegetală, respectarea regimului alimentar, de muncă și odihnă, de somn, menținerea curățeniei corpului, profilaxia bolilor infecțioase, izolarea bolnavilor contagioși — arderea obiectelor infecte, înmormințarea morților etc.

Dezvoltarea orașelor antice impunea și evoluția măsurilor de profilaxie și sanitară. Astfel, în orașul (antic) Roma, unde locuiau peste un milion de oameni, funcționa statutul de construcții al unui Nero. Acest statut evidenția factorii igienici, care trebuiau luați în considerație la construcția edificiilor în oraș. În acele timpuri a fost construit un apeduct unicat, care asigura populația cu apă în cantitate de 1,5 mln m³ pe zi, această apă potabilă din punct de vedere igienic era captată din izvoarele de munte. În oraș funcționau vestitele terme — băi cu săli sportive, exista un sistem de canalizație, datorită căreia reziduurile erau epurate înainte de a curge în

riul Tibru, se efectua un control riguros al calității alimentelor ce se vindeau la piețe.

Primul care a generalizat cunoștințele igienice empirice a fost părintele medicinei antice — Hipocrate. În tratatele sale «Despre aer, apă și sol», «Despre modul sănătos de viață» se evidențiază, că autorul consideră condițiile mediului ambiant ca importante pentru apariția bolilor, acorda o mare importanță măsurilor de profilaxie.

Monumentele de pictură veche rusă, cronicele, mărturisesc de faptul, că deprinderile igienice erau răspîndite și în viața cotidiană a popoarelor slave. În Rusia Kieveană existau multe băi, într-o cronică din secolul X aflăm de apeductul din Korsun, vechiul Novgorod era unul din cele mai salubrite orașe din Europa, încă din sec. XI el avea apeduct și sistem de canalizare.

Tradițiile materialiste ale igienei au fost enunțate de M. V. Lomonosov (1711—1765), savant și ilustru om de cultură. În lucrarea «Despre proliferarea și continuitatea poporului rus» el a tratat o serie de probleme ale igienei sociale, alimentare și de trai. În alte lucrări Lomonosov elucidează problemele igienei la munca minieră, asigurarea sanitară a navigației în mările nordice.

Cursurile de igienă au început să fie predate pentru prima oară în 1806 la catedra de fiziologie a academiei medico-chirurgicale din

A. P. Dobroslavin

Petersburg. Războaiele de la sfârșitul sec. XVIII, începutul sec. XIX la care au participat armatele regulate, au «contribuit» la dezvoltarea igienei militare. Primul, care în acel timp a acordat atenția cuvenită igienei în genere și igienei militare în special, a fost marele clinicist rus M. Ia. Mudrov (1776—1831). Dezvoltarea ulterioară a igienei a fost favorizată de concepțiile progresiste despre profilaxie ale somităților medicinei ruse din sec. XIX — S. P. Botkin, N. I. Pirogov, G. A. Zahariin ș. a., ei la rindul lor fiind influențați de clasicii filozofiei materialiste din sec. XIX A. I. Herțen, V. G. Belinski, N. G. Cernișevski, N. A. Dobroliubov, D. I. Pisarev și de promotorii lor I. M. Secenov, D. I. Mendeleev, K. A. Timireazev. Acești savanți tratau problema interrelațiilor omul-mediul ambiant de pe poziții materialiste. Dezvoltarea industriei capitaliste în secolele XVIII—XIX la început în Europa occidentală, iar apoi a produs în Rusia schimbări esențiale în modul de trai al oamenilor și în mediul ambiant.

Dezvoltarea vertiginoasă a industriei, ma-

șinilor, afluxul surselor de muncă la orașe, creșterea rapidă a centrelor urbane au determinat înrăutățirea considerabilă a condițiilor de locuit ale oamenilor. Raioanele și suburbiile supraaglomerate în care locuiau muncitorii erau lipsite de condițiile sanitare elementare. Teritoriile pentru construcția fabricilor și locuințelor creșteau, se distrugeau zonele verzi, multe întreprinderi otrăveau cu deșeurile aerul, solul, apa din zonele locative.

Durata mare a zilei de muncă, mai ales a femeilor și copiilor, salariul mic, lipsa oricăror măsuri de protecție a muncii cauzau boli profesionale în masă. Din aceste cauze longevitatea medie a oamenilor din centrele industriale ale Angliei (Manchester, Liverpool) în prima jumătate a sec. XIX era de 35—37 ani și chiar mai mică. În acea perioadă organele de ocrotire a sănătății s-au pomenit cu noi probleme igienice, soluționarea cărora cerea dezvoltarea metodelor **experimentale-științifice**, care a fost determinată de următoarele condiții :

1. Necesitatea ameliorării condițiilor de muncă și de trai, reducerii duratei zilei de muncă.

2. Izbucnirea epidemiilor, condiționate de starea sanitară proastă, necesită luarea de măsuri de lichidare al lor.

3. Dezvoltarea științelor naturale a deschis calea igienei experimentale. Perfecționarea metodelor fizice, chimice și microbiologice de investigație a făcut posibilă trecerea de la metoda empirică de descriere la metodele precise, obiective de studiere a factorilor mediului ambiant și a influenței lor asupra sănătății populației. Descoperirile lui L. Pasteur, R. Koh, I. I. Mecinicov, N. F. Gamalei și ale altor savanți au înzestrat igiena cu noi date despre etiologia și căile de răspindire a bolilor infecțioase, au permis să fie elaborate măsuri științifice determinate de profilaxie a lor. Dezvoltarea tehnicii înlesnea construcția apeductelor, rețelelor de canalizare, încălzire, ventilație a încăperilor și a altor instalații sanitare, tehnice, astfel au apărut noi posibilități de ameliorare a condițiilor sanitare de locuit și munca.

Medicii progresiști tot mai des atrăgeau atenția la necesitatea ocrotirii sănătății în plan social. Aceștea au fost, în Rusia — A. P. Dobroslavin (1842—1889) și F. F. Erisman (1842—1915), în Germania — M. Pentenkoier (1818—1901) și M. Rubner, în Anglia — E. Parkc, în Franța — M. Levi.

A. P. Dobroslavin a fost primul profesor, șef al catedrei de igienă a academiei medico-chirurgicale din Petersburg. Pe baza acestei catedre a fost fondat unul din primele laboratoare igienice pentru studierea produselor alimentare, apei, aerului, solului. Ulterior A. P. Dobroslavin a fondat în Rusia prima școală igienică științifică, care apoi a lansat savanți eminenti, promotori ai științei. El a elaborat și efectuat multe investigații teoretice și propuneri practice, a scris lucrarea «Igienea. Ocrotirea sănătății sociale» (1882). Din inițiativa lui A. P. Dobroslavin la Petersburg a fost fondat laboratorul igienic pentru cercetarea produselor alimentare. El a organizat «Societatea rusă de ocrotire a sănătății populației», a fondat revista științifică populară «Sănătatea».

F. F. Erisman de asemenea și-a început activitatea sa ca igienist la Petersburg. Într-un termen scurt el a scris două lucrări fundamentale «Manual de igienă» (1872—1877) și «Igienea profesională sau igiena muncii fizice și intelectuale» (1877). În aceste lucrări el a abordat igiena în aspect larg, inclusiv igiena militară. F. F. Erisman a studiat funcția organului vizual la 4000 de elevi din orașul Petersburg, starea sanitară a vieții sărăcimii din Petersburg, a condus activitatea de studiere a condițiilor sanitare de muncă și odihnă ale muncitorilor din gubernia Moscovei.

Începând cu anul 1882 F. F. Erisman conduce catedra de igienă, fondată de el la facultatea de medicină a Universității din Moscova. În afară de aceasta el inaugurează prima stație sanitară orășenească, unde efectuează multe lucrări științifice și practice. Din 1892 până la sfârșitul vieții F. F. Erisman e deținut postul de președinte al societății igienistilor din Moscova, pe care a fondat-o.

A. P. Dobroslavin și F. F. Erisman au folosit primii metodele de laborator și experimentale în studierea apei, aerului, alimentelor, locuințelor, îmbrăcăminte. Aceste metode de studiu au permis, ca toate măsurile de asanare a condițiilor de viață și muncă să fie fundamentate științific.

A. P. Dobroslavin și F. F. Erisman sînt promotorii ideilor igienice progresiste ale societății ruse din anii 60. Activitatea lor era strîns legată de funcționarea primelor stații sanitare orășenești și de zemstvă, de activitatea Societății medicilor ruși în memoria lui

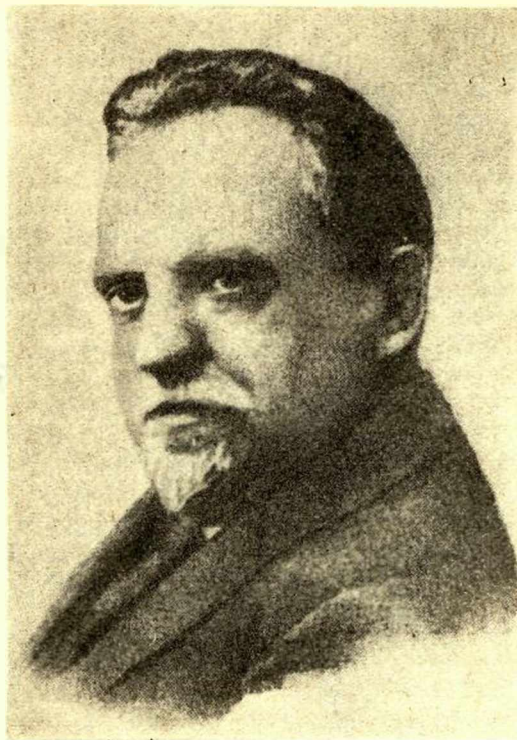
F. F. Erisman

N. I. Pirogov. Ei conduceau investigațiile științifice ale medicilor sanitari de zemstvă în domeniul descrierilor medico-topografice ale diferitor localități urbane și rurale ale Rusiei, salubrității și aprovizionării cu apă, localităților, statisticii morbidității populației. Datorită lui F. F. Erisman și A. P. Dobroslavin igiena în Rusia a căpătat și caracter social, exprimat prin legătura strînsă dintre știință și practică, tratarea problemelor actuale de asanare a maselor largi, tendința de a depăși limita activității de laborator și de orientare sanitară-tehnică.

Mai tîrziu se deschid catedre de igienă și în alte centre universitare din Rusia: Kiev (1871), Harcov (1873), Odesa (1903). Caracterul specific al activității sanitare din Rusia era legat de dezvoltarea medicinei de zemstvă.

Dezvoltarea igienei științifice-experimentale în U.R.S.S. Necesitățile cotidiene cereau insistent dezvoltarea științei igienice și chiar în primele zile după Revoluția din Octombrie a apărut necesitatea de a elabora normativele și regulile sanitare pentru asanarea

N. A. Semaško

condițiilor de muncă, salubritatea localităților, școlilor, unităților alimentației publice ș. a. Pentru soluționarea acestor probleme au fost deschise un șir de institute și catedre de igienă a alimentației, muncii, profilaxie a bolilor infecțioase și profesionale, igienă generală, comună, de epidemiologie, igienă a copiilor și adolescenților.

În 1922 a fost organizat serviciul sanitar de stat, au fost determinate funcțiile lui. La elaborarea acestui decret a participat activ V. I. Lenin, fondatorul statului socialist, V. I. Lenin acorda o mare atenție medicinei de profilaxie.

În continuare serviciul și legislația sanitară se dezvoltă permanent. În 1939, după exemplul Ucrainei, au fost deschise stații sanitare-epidemiologice în toată țara, funcția cărora consta în exercitarea întregii activități sanitare și epidemiologice pe teritoriul în subordine. Până la 1939 aceste funcții le exercitau diferite instituții de profil. Pe parcurs s-a constatat, că stațiile sanitare-epidemiologice sînt acele instituții, care pot soluționa cu succes multe probleme teoretice

și practice în domeniul ocrotirii sănătății popoului.

Dezvoltarea științei igienice pînă la urmă a dus la diferențierea ei pe ramuri. Această diferențiere avea ca scop studierea mai amănunțită a problemelor igienice importante, care trebuiau soluționate în practică. Pentru a face față tuturor cerințelor trebuiau pregătiți specialiști în diverse domenii ale igienei. În mod deosebit s-a dezvoltat igiena comună, a muncii, alimentară, a copiilor și adolescenților. La instituțiile de medicină și la facultățile cu profil igienic au fost fondate catedre de igienă.

Un mare aport la dezvoltarea igienei au adus primii organizatori ai ocrotirii sănătății în U.R.S.S. N. A. Semaško (1874—1949) și Z. P. Soloviov (1876—1928). Ei acordau o atenție deosebită dezvoltării și consolidării principiului de profilaxie în medicină, au fondat primele catedre de igienă socială.

Activitatea ilustrului igienist G. V. Hlopin, (1836—1929) promotor al lui Dobroslavin și Erisman, a decurs în diferite domenii ale științei, el fiind șef al catedrei de igienă în diferite orașe (Iuriev, Odesa, Petersburg), apoi din 1918 la academia medicală militară. Datorită lui G. V. Hlopin au căpătat o amploare metodele experimentale de studiu.

Au contribuit la dezvoltarea științelor igienice mulți savanți sovietici: A. N. Sisin, Z. G. Frenkel, A. N. Mudrov (igiena comună), V. A. Levițki, S. I. Kaplun, A. A. Letavet (igiena muncii), M. N. Șaternikov, O. N. Molcianova, B. V. Lavrov (igiena alimentară), A. V. Malkov, N. A. Semaško (igiena copiilor și adolescenților), V. A. Uglov, F. G. Krotkov (igiena militară). În anii 50 a căpătat amploare igiena actinică, datorită folosirii în industrie și energetică a substanțelor radioactive — astăzi ea este o ramură aparte a igienei (F. G. Krotkov).

În anii postbelici o actualitate deosebită a căpătat normarea substanțelor chimice și factorilor nocivi în mediul ambiant. Datorită lui G. I. Sidorenko, M. G. Șandala, L. I. Medvedi, S. N. Cerkinski ș. a. igiena sovietică a obținut succese în soluționarea teoretică și practică a normativelor igienice, care sînt puse la baza mediului ambiant.

În prezent în U.R.S.S. au loc schimbări pozitive în domeniul ocrotirii sănătății populației. S-a redus considerabil morbiditatea populației, în special cea a bolilor contagioase. Multe infecții periculoase cum sînt holera,

ciuma, variola, poliomielita, tifosul exantematic și cel recurent au fost lichidate definitiv, altele (malaria, tularemia, bruceleza, difteria) se întâlnesc extrem de rar. În fiecare an scade morbiditatea de tuberculoză și de infecții abdominale. A scăzut considerabil numărul de boli profesionale, traumatismele industriale și agricole.

Revoluția tehnico-științifică și perspectivele de dezvoltare a igienei devin mai complexe și dificile, deoarece progresul tehnico-științific exercită o influență controversată asupra sănătății omului. Pe de o parte, se asigură baza materială pentru ridicarea bunăstării populației, ameliorarea condițiilor de muncă și trai, alimentație, de asistență medicală a populației, adică și a fortificării și menținerii sănătății. Pe de altă, putem constata, că sprește probabilitatea creșterii diapazonului de factori periculoși pentru sănătatea omului. Pericolul prezentat de progresul tehnico-științific constă în următoarele :

- modificările condițiilor de muncă (influența noilor factori nocivi asupra muncitorilor — noi tipuri de energie și materiale, zgomotul și vibrația intensă, suprasolicitațiile psihico-nervoase) ;
- urbanizarea intensă (creșterea verti-

ginoasă a populației în orașe) provoacă înrăutățirea condițiilor sanitare de trai în orașe — poluarea ascendentă a atmosferei cu deșeuri gazoase ale întreprinderilor industriale, mijloacelor de locomoție, sporirea zgomotului și traumatismului rutier, influența radiației electromagnetice ultracurte, regimului accelerat de viață, hipodinamia, etc. ;

— chimizarea industriei, agriculturii și modului de viață, folosirea pe larg a diferitor materiale sintetice în domeniul vestimentar, de construcție, în alimentație — toate aceste substanțe sînt manifestanți potențiali de acțiuni toxice, alergice—cancerigene, mutagene etc ;

— poluarea masivă, globală a mediului ambiant — a solului, aerului atmosferic, bazinelor de apă, inclusiv mărilor și oceanelor, a produselor alimentare cu reziduuri și deșeuri industriale gazoase, solide și lichide, cu milioane tone de pesticide, care sînt folosite în agricultură. •

Consecințele pozitive ale progresului tehnico-științific pot avea loc numai datorită eforturilor depuse de stat, organizațiile locale de conducere, obștești, știința medicală și organele ocrotirii sănătății.